

เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง

ฉบับที่ ๑๒/๖๐ (๑๙ - ๒๕ ธ.ค.๕๙)

“ข่าวปลอม” มหันตภัยร้ายจาก Social Network

การเกิดขึ้นของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้การสื่อสาร และการรับส่งข่าวสารสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ประชาชนจึงหันมานิยมรับข่าวสารผ่านสื่อทางอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือ Social Network เพิ่มมากขึ้น ในทางกลับกันก็มีผู้ใช้ช่องทางนี้เป็นเครื่องมือ สร้างผลประโยชน์ให้กับตนเอง ด้วยวิธีการต่างๆ มากมาย ล่าสุดเกิดกระแสการผลิตข้อมูลเท็จ ที่เรียกว่า “ข่าวปลอม หรือ Fake News” ขึ้นมา ดังปรากฏการณ์สำคัญล่าสุดในกรณีการลงประชามติแยกตัวออกจากอียูของสหราชอาณาจักร (Brexit) และการเลือกตั้งของสหรัฐฯ ที่เพิ่งผ่านมา ซึ่งชัยชนะตกเป็นของ นายโดนัลด์ ทรัมป์ จะเห็นได้ว่าข่าวปลอมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสังคมในโลกอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก ประเทศไทย รวมทั้งกองทัพจึงควรให้ความสำคัญกับการสกัดกั้นการแพร่ระบาดของข่าวปลอม ก่อนที่จะทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบสร้างความเสียหายขนาดใหญ่

ในปัจจุบัน อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาไปมาก จากการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตของประชากรทั่วโลก พบว่ามีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตประมาณ ๓.๔ พันล้านคน และมีผู้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือ Social Network ประมาณ ๒.๓ พันล้านคน โดยนิยมใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) มากที่สุด

จากภาพรวมความสำคัญของอินเทอร์เน็ตดังกล่าว ทำให้การแสวงหาประโยชน์เพื่อตัวเองสามารถทำได้ง่าย และแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว รวมทั้งประชาชนเข้าถึงได้มากขึ้น ซึ่งอาจจะนำไปสู่ผลกระทบในระยะยาวได้ ล่าสุดกระแสการผลิตและใช้ข้อมูลเท็จที่เรียกว่า “ข่าวปลอม หรือ Fake News” เพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ได้สร้างผลกระทบสำคัญให้เกิดขึ้น ดังกรณีการลงประชามติแยกตัวออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร ที่ปรากฏข่าวปลอมเป็นจำนวนมาก จนท้ายที่สุดทำให้ผลการลงประชามติออกมาในทิศทางที่ผิดความคาดหมาย ทำให้สหราชอาณาจักรแยกตัวออกจากสหภาพยุโรปที่เข้าร่วมบุกเบิกมานาน จากนั้นกรณีการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในเดือนพฤศจิกายนที่ผ่านมา นายโดนัลด์ ทรัมป์ ก็ได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดีคนที่ ๔๕ ของสหรัฐฯ หลังเอาชนะ นางฮิลลารี คลินตัน คู่แข่งด้วยคะแนนเสียง ๒๗๖ ต่อ ๒๑๘ ความสำเร็จของ นายโดนัลด์ ทรัมป์ ส่วนหนึ่งมาจากกระแสข่าวปลอมที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเขา และเป็นข่าวร้ายกับคู่แข่งคนสำคัญอย่าง

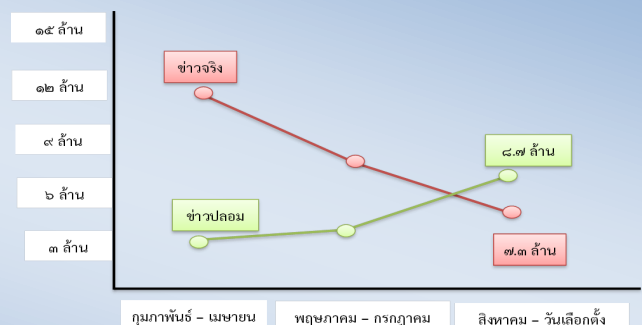
นางฮิลลารี คลินตัน โดยจากการวิเคราะห์ของเว็บไซต์ BuzzFeed ระบุว่าในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๙ ข่าวปลอมที่มียอดแชร์ การกดถูกใจ และแสดงความคิดเห็นมากที่สุดในเฟซบุ๊ก ๕ อันดับแรก ล้วนแต่เป็นข่าวปลอมที่มีประโยชน์ต่อนายทรัมป์ และเป็นข่าวที่ส่งผลกระทบต่อนางคลินตันทั้งสิ้น เช่น ข่าวโป๊ป ฟรานซิส พระประมุขแห่งคริสตจักรนิกายโรมันคาทอลิก ประกาศสนับสนุนนายทรัมป์ (มียอดการแชร์ การกดถูกใจ และแสดงความคิดเห็นรวม ๙๖๐,๐๐๐ ครั้ง) ข่าววิกิลีกส์ยืนยันนางฮิลลารี คลินตัน ขายอาวุธให้กลุ่มก่อการร้ายไอซิส (ISIS) (มียอดการแชร์ การกดถูกใจ และแสดงความคิดเห็นรวม ๗๘๙,๐๐๐ ครั้ง) และข่าวอีเมลของนางฮิลลารี คลินตัน ที่เกี่ยวกับกลุ่มก่อการร้ายไอซิส (ISIS) รั่วไหล (มียอดการแชร์ การกดถูกใจ และแสดงความคิดเห็นรวม ๗๕๔,๐๐๐ ครั้ง) เป็นต้น

สำหรับในอาเซียน ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากข่าวปลอมในช่วงสำคัญ โดยเมื่อ ๒ ปีก่อนข่าวปลอมเคยสร้างความวุ่นวายสับสนในการเลือกตั้งประธานาธิบดีอินโดนีเซีย จากนั้นในเดือนพฤศจิกายนที่ผ่านมาได้มีการเผยแพร่ข่าวปลอมที่แพร่สะพัดไปทั่วประเทศว่า แกนนำกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง Islamic Defenders Front (FPI) ถูกทำร้ายโดยกองทัพรัฐบาล และต้องเข้ารักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล ซึ่งภายหลังแม้ข่าวนี้ได้รับการยืนยันจากรัฐบาลว่าเป็นข่าวปลอม และประชาชนจะทราบความเป็นจริงแล้ว แต่ยังมีคนจำนวนนับพันที่เชื่อว่าเป็นข่าวจริง

ข่าวปลอมเกี่ยวกับการเลือกตั้งอเมริกันที่คนกดถูกใจ ส่งต่อ และแสดงความคิดเห็นมากที่สุดบนเฟซบุ๊ก

เปรียบเทียบจำนวนปฏิบัติการระหว่างข่าวจริงกับข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กช่วงเลือกตั้งอเมริกา

- ข่าวโป๊ป ฟรานซิส พระประมุขแห่งคริสตจักรนิกายโรมันคาทอลิก ประกาศสนับสนุนนายทรัมป์
- วิกิลีกส์ยืนยันนางฮิลลารี คลินตัน ขายอาวุธให้กลุ่มก่อการร้ายไอซิส (ISIS)
- อีเมลของนางฮิลลารี คลินตัน ที่เกี่ยวกับกลุ่มก่อการร้ายไอซิส (ISIS) รั่วไหล
- นางฮิลลารี คลินตัน ไม่มีคุณสมบัติที่จะดำรงตำแหน่งในรัฐบาล
- FBI ส่งสายข่าวการรั่วไหลของอีเมลนางฮิลลารี คลินตัน อาจเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรม

ที่มา: แปลมาจาก <http://thaipublica.org/2016/12/fake-news-code-and-norms/>

สำหรับประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ๓๘ ล้านคน โดยเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่คนไทยใช้มากที่สุด คือ เฟสบุ๊ก ไลน์ เฟสบุ๊กแมสเซ็นเจอร์ กูเกิลพลัส อินสตราแกรม และทวิตเตอร์ ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าคนไทยนิยมใช้งานอินเทอร์เน็ตและการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นอย่างมาก ส่งผลให้ข่าวปลอมหลายๆ ข่าวแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว ดังเช่น กรณีล่าสุด การผ่าน พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ที่ผ่านมาก็ได้มีการเผยแพร่ข่าวปลอมไปในทางที่ว่า พ.ร.บ. ดังกล่าวจะทำให้เกิด Single Gateway ที่จะทำให้รัฐบาลควบคุมอินเทอร์เน็ตของประชาชนอย่างเบ็ดเสร็จ จนนำไปสู่การออกมาต่อต้าน พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าว เป็นต้น

สาเหตุของข่าวปลอม

สำหรับสาเหตุของข่าวปลอมมาจาก ๓ แหล่งที่สำคัญ ดังนี้

- ๑) ถูกสร้างขึ้นมาจากผู้ที่มีอคติหรือผู้ที่ต้องการให้สังคมแตกแยก
- ๒) เป็นเครื่องมือในการสร้างประโยชน์ให้กับบุคคล และ
- ๓) มาจากแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ หากมียอดแชร์ ยอดการถูกใจมากขึ้นเท่าไร รายได้ก็มากขึ้นเท่านั้น และมาตรการการควบคุมของรัฐยังไม่เข้มแข็งมากเท่าที่ควร ดังนั้นผู้ที่สร้างข่าวปลอมจึงสามารถสร้างข่าวได้ตามที่ต้องการ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

จากการแพร่ระบาดของข่าวปลอม ทำให้ยักษ์ใหญ่แห่งโลกอินเทอร์เน็ต คือ เฟสบุ๊กและกูเกิลได้ออกมาตรการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีการประกาศ ๔ มาตรการในการป้องกันข่าวปลอม คือ

- ๑) ปรับฟีเจอร์ รายงานผลการค้นพบข่าวปลอมให้ง่ายขึ้น
- ๒) ร่วมงานกับองค์กรด้านการตรวจสอบข่าวปลอม
- ๓) ปรับโค้ดของเฟสบุ๊กในการจัดอันดับข่าวในนิวส์ฟีดใหม่ และ
- ๔) กำจัดความสามารถในการปลอมโดเมนเนม (Spoof Domain) เพื่อลดจำนวนเว็บไซต์ที่อ้างว่าเป็นสำนักข่าวจริง และปรับปรุงนโยบายขายพื้นที่โฆษณา ข่าวปลอมจัดเป็นเนื้อหาที่ล่อลวงและทำให้คนเข้าใจผิด

ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร สำหรับด้านการเมืองข่าวปลอมที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบอย่างเห็นได้ชัด จากการมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในขณะที่ประเทศไทยอาจมีผู้ใช้ข่าวปลอมเป็นเครื่องมือในการเลือกตั้งที่กำลังจะเกิดขึ้นในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าก็เป็นได้

ด้านเศรษฐกิจข่าวปลอมถูกส่งต่อหรือแชร์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ อาจส่งผลให้นักลงทุน เกิดความไม่มั่นใจในการลงทุน ทำให้ตลาดหุ้นมีความผันผวน และอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในระยะยาวได้ สำหรับประเทศไทยนอกจากจะส่งผลกระทบต่อการลงทุนแล้วยังอาจกระทบต่อการท่องเที่ยว ซึ่งไทยเป็นประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้นหากเกิดข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือชาวต่างชาติขึ้น จะส่งผลกระทบต่อรายได้เข้าประเทศ และส่งผลกระทบต่อผู้ค้ารายย่อยด้วย ซึ่งต่อไปในอนาคตข่าวปลอม

ที่มาจากเว็บไซต์ปลอมเหล่านี้ อาจจะไม่ใช่ว่าข่าวปลอมเท่านั้น แต่ผู้สร้างสามารถฝังซอฟต์แวร์มัลแวร์ร้ายต่างๆ ไว้ และหลอกลวงเอาทรัพย์สินไปได้

ส่วนในด้านสังคม ข่าวปลอมที่แพร่กระจายออกไปโดยเฉพาะข่าวที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกของคนจำนวนมาก จะทำให้เกิดผลกระทบด้านจิตวิทยาของประชาชน ทำให้เกิดความสับสน เข้าใจผิด และตื่นตระหนก ซึ่งในระยะยาวอาจจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนได้

ด้านการทหาร อาจมีผู้สร้างข่าวปลอมขึ้นมาเพื่อสร้างความแตกแยก โดยใช้การทหารเป็นเครื่องมือ ดังเหตุการณ์การปล่อยข่าวปลอมที่เกี่ยวกับการรัฐประหารที่เคยเกิดขึ้น หรือผู้ก่อการร้ายอาจสร้างข่าวปลอมขึ้นมาทำให้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งในประเทศและต่างประเทศได้

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

การแสวงหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยข้อเสนอในการแก้ปัญหาประกอบไปด้วย

- ๑) ประชาชนควรมีวิจารณญาณในการบริโภคข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต และเครือข่ายสังคมออนไลน์ รวมทั้งมีความตระหนักรู้ถึงบทลงโทษตามกฎหมาย
- ๒) รัฐควรให้ความรู้ประชาชนในการบริโภคข่าวสาร รวมทั้งการกำจัดหรือหลีกเลี่ยงเว็บไซต์ข่าวปลอมที่เกิดขึ้น เช่น การให้ความรู้เรื่องฟีเจอร์ใหม่ของเฟสบุ๊ก ที่พัฒนามาเพื่อกรองข่าวปลอมโดยเฉพาะ การให้ความรู้แก่ประชาชน ภาครัฐควรร่วมมือกับสื่อ และใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นทางการขององค์กรในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้
- ๓) ภาครัฐควรร่วมมือกับหน่วยงานด้านความมั่นคงเพื่อตรวจสอบ และจัดการกับเว็บไซต์ข่าวปลอมที่เกิดขึ้น
- ๔) รัฐและหน่วยงานด้านความมั่นคงควรมีช่องทางในการสื่อสารกับประชาชนที่หลากหลาย โดยเฉพาะควรมีบัญชีผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อสื่อสารข่าวจริงกับประชาชน รวมทั้งป้องกันการแพร่กระจายของข่าวปลอม และแก้ไขข่าวปลอมที่อาจจะเกิดขึ้นให้ทันต่อสถานการณ์
- ๕) สื่อควรตรวจสอบที่มาของข่าวก่อนที่จะนำเสนอต่อประชาชน และควรนำเสนอเฉพาะข้อมูลที่เป็นความจริงแก่ประชาชน ทั้งนี้เพื่อลดผลกระทบจากการบริโภคข่าวปลอมที่นับวันจะยิ่งรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ หากไม่รีบแก้ไขอาจจะเป็นภัยร้ายที่รุนแรงต่อไปได้ในอนาคต สุดท้ายในส่วนของการกองทัพควรที่จะต้องมีการเปิดใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในหลายๆ ช่องทาง เพื่อใช้ในการสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้องกับประชาชน และจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการตรวจสอบข้อมูลปลอม และหยุดยั้งการแพร่ระบาดของข้อมูลเหล่านั้นให้ทันทั่วทั้งได้อีกด้วย

อ้างอิง

<http://news.ch7.com/detail/>
<http://www.voathai.com/a/indonesia-fake-news-ro/3643181.html>
<http://www.9tana.com/node/thailand-social-stat-2016/>
<http://www.thairath.co.th/content/392788>
<http://news.voicetv.co.th/business/443094.html>
<http://www.posttoday.com/world/news/464326>
<http://thaipublica.org/2016/12/fake-news-code-and-norms/>
<http://shows.voicetv.co.th/worldtrend/432726.html>

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC Focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายัง คณะผู้จัดทำ (ศศย. สปท.) T/F : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม / เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

☐ การเมือง ☐ เศรษฐกิจ ☐ สังคม ☐ วิทยาศาสตร์ / เทคโนโลยี ☐ การทหาร ☐ พลังงาน / สิ่งแวดล้อม ☐ อื่นๆ

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

บทวิเคราะห์โดย น.ส. นิตยา งานไว ผู้ช่วยนักวิจัย ศศย.สปท.